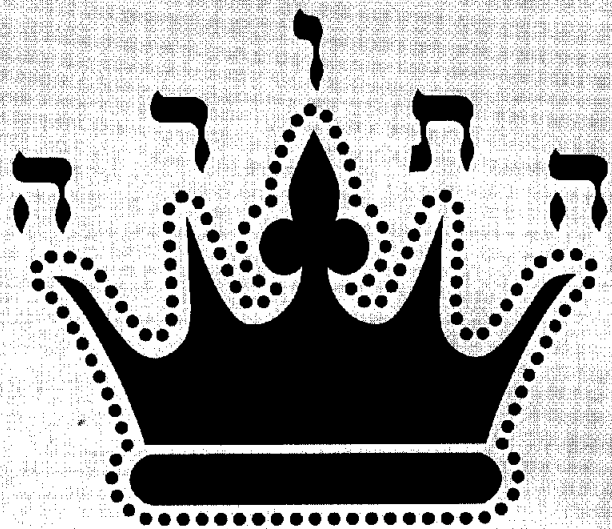

מלך / ר' לל / 3
ר' / 170

וחכמות חיצוניות

מאת
דוד ב"ר צבי משה קאהן
רב דביהמ"ד גבול יעבץ

ברוקלין, נוא יארק
שנת תשע"ח לפ"ק

**לעילוי נשמת
ידיד כל ישראל
ר' דפאל
ב"ר
יהושע פאליק
גרינוואלד**

**שרוב ימיו עסק
בצרכי ציבור באמונה
העמיד דור ישרים יבורך
והיה אהוב לכל**

תנצב"ה

© Copyright 2018

יש להשיג אצל המחבר
Rabbi David Cohen
1518 East 7th Street
Brooklyn, NY 11230
(718) 376-7388/7423

או אצל
Mesorah Publications Ltd
4401 2nd Avenue
Brooklyn NY 11232
(718) 921-9000

Printed in the U.S.A.

הקדמה

בשנת תש"ס הדפסתי הספר "אברהם יגל יצחק ירנן" שהכיל הרצאות בכמה עניינים תורניים. תוכן העניינים היו "דרכים שונים בלימוד והוראה"; הצנוורה; וגם מאמר מקיף בשם "התורה וחכמות חיצוניות".

והנה עברו כמה שנים ונתרבו הדפים ששייכים לקונטרס הנ"ל ונתהווה לספר שלם.

הנני מדפיס הספר לעילוי נשמת ידיד שהיה ידיד כל ישראל, שתדלן למופת, שעסק בצרכי ציבור באמונה ה"ה ר' רפאל (המכונה רנ"ל) בן ר' יהושע פאליק גרינוואלד ז"ל. אין צורך לתאר פעולותיו הכבירות שהצליח להציל יחידים וגם רבים מצרות צרורות. היה בעל חסד מסור לכל והיה נחמד שהכל אהבו אותו. זכה להעמיד דור ישרים יבורך האוחזים במעשה אבותם. תנצב"ה.

סיימתי הספר ביום היארצייט של אמי מורתי
אסתר מלכה בת ר' לוי
י"ט אלול

דוד קאהן

התורה וחכמות חיצוניות

פתיחה

הרמב"ם השווה לימוד חכמות חיצוניות כהשתמשות ברקחות וטבחות ואופות ולכאורה הוא מטעם ששייכותה של התורה לישראל היא שייכות של מורשה קהילת יעקב אל תקרי מורשה אלא מאורסה, וממילא שאר החכמות הן כנ"ל. ועיין בגיטין (ו,א) והא בבל לצפונה דא"י קיימא דכתיב "ויאמר ה' אלי מצפון תפתח הרעה" ורבים דייקו מלשון הגמרא שאינו מספיק לומר דאנן ידעינן שבבל היא מצפון לא"י א"ו שמה שבבל מצפון הוא מפני שהצרה היתה מוכרחת לבא מצפון כמו שהנביא ניבא ומכיון שבבל היא המלכות שתבא להלחם ולכבוש ממילא מוכח שבבל הוי מצפון – וכאמירתו של האדמו"ר מקאצק זצ"ל שאין להבין שהאדם בא מאב ואם והתורה מצוה שהאדם צריך לכבדם אלא מכיון שהתורה מצוה על כיבוד אב ואם מטעם זה נוצר האדם מאב ואם; וגם שהחזיר נמצא בעולם מפני שהתורה מצוה שלא לאכול חזיר; והוא מפני שהקב"ה הסתכל באורייתא וברא העולם (כדאיתא בזוה"ק) וממילא ההשקפה שלנו מחייבת הבנה זו בבריאה שהיא תוצאה מהתורה ולא ההיפוך.

הנה הרמב"ם במורה נבוכים ח"ג פנ"ד כתב וז"ל ואמרו עוד החכמים ז"ל כי האדם נתבע בידיעת התורה תחלה, ואחר כך נתבע בחכמה, ואחר כך נתבע במה שמוטל עליו ממשפטי התורה כלומר הבנת מה שראוי לעשות. וכך ראוי להיות הסדר, לדעת אותן ההשקפות תחלה על ידי קבלה, ואחר כך להוכיח אותן, ואחר כך לדקדק במעשים אשר בהם יוטבו ההליכות, וזה לשונם ז"ל במה שהאדם נתבע על שלשה ענינים הללו כפי הסדר הזה, אמרו, כשאדם נכנס לדין תחלה אומרים לו קבעת עתים לתורה פלפלת בחכמה הבינות דבר מתוך דבר. הנה נתבאר לך כי ידיעת התורה אצלם מין והחכמה מין אחר והיא לאמת השקפות התורה בעיון האמת... עכ"ל ועיין במורה נבוכים ח"ג פמ"ט שכתב על הקרא "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט" שכמו שאי אפשר להבין

שלימות הבריאה כמו כן אי אפשר להבין שלימות ואמיתות משפטיו, הרי ששלובים וצמודים משפטי התורה לבריאה (עיין רבינו בחי בפתיחה לתורה - הוצאת רח"ד שעוועל).

והנה בעל פאת השלחן בהקדמתו כתב בשם הגר"א שכל החכמות נצרכים לתורתנו הקדושה וכלולים בה, ובהקדמתו לספר אוקלידוס שתרגם ללשון הקודש כתב רב ברוך משקאלב בשם הגר"א שכפי שיחסר לאדם ידיעות משארי החכמות לעומת זה יחסר לו מאה ידות בחכמת התורה כי התורה והחכמה נצמדים יחד והמהר"ל כתב בדרך חיים שדרכי העולם הזה יוצאים מדרכי התורה וקשורים דרכי העולם עם דרכי התורה עד שהכל יוצא מן התורה שהיא סדר האדם.

ויש להציג כאן עוד דברים שכתב רב ברוך משקאלב בהקדמתו הנ"ל "כי כל חכמה ומדע ממני יהודה יצאו ושכבאור הרמ"ב לספר יצירה כתב וז"ל וכבר הודו ולא בושו חכמי האומות בעניני חכמות נעלמות כי הם בידיהם חמס מעת היינו למס" וכתב שתרגם הספר הנ"ל לעשות רצונו של הגר"א להעתיק כל מה שאפשר מהחכמות ללשון הקודש "כדי להוציא בולעם מפיהם וישוטטו רבים ותרכה הדעת בין עמינו ישראל". גם בדרשת חתם סופר (בשלח עמוד קיב,ב) כתב שכל החכמות הן פתחים ושערים לתורה.

כמה גדולי ישראל דרשו עיון בחכמות חיצוניות בתורת השלמה בידיעת הבורא בבחינת "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" (עיין שו"ת הרמ"א סימן ז'). גם היו אלו שדרשו ידיעה בחכמות אלו מפני שהן נחוצות לקיום הרבה מצוות (יערות דבש ח"ב דרשה ז').

ואגב, עיין בזה"ק וירא (ח"א דף קיז,א) על הקרא בפרשת נח "בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו" איתא בזה"ל ובשית מאה שנין לשתיאתא יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא ויתתקן עלמא לא עלא בשביעאה כבר נש דמתתקן ביומא שתיאתא מכי ערב שמשא לא עלא בשבתא אוף הכי נמי. וסימניך בשנת וגר'. עכ"ל. ודבר זה נתקיים במלואו משנת 1840 למספרם והלאה שמבועי החכמה נפתחו ועינינו הרואות איך שהמדע התקדם באופן שהפלאים של אתמול משתכחים מהפלאים החדשים.

מימי קדם היו חכמי ישראל מושלמים בכל החכמות. ועד ימינו אנו

יהודים מצוינים בכל מדעי תבל. כבר באו חיבורים בכמה מקצועות ובפרט בחכמת הרפואה להראות כמה דברים בתלמוד בענינים אלו. כמה פעמים מצינו איך שנתגלה בימים אחרונים שבתורה מבואר כבר ככה. באתי בספר זה להציע דברים כאלו, וגם להראות איך שחכמות חיצוניות מועילות לבאר ענינים בתורה.

כמובן שישנן הרבה קושיות מהמדע העכשווי על כמה דברים הנמצאים בחז"ל בעניני רפואה וחכמת הטבע. היו אלו שתרצו כמה דברים ביסוד שהובא שנסתנה הטבע, אמנם אין המסגרת של החיבור הזה לתרץ קושיות. אדרבה, אחת מהמטרות בכאן להראות פלאים איך שמבואר בתורה ובדברי חז"ל דברים שלא נתגלו לאנשי מדע עד ימינו אנו, וממילא התפעלות זו תביא לבעל דעה להתבונן שלא להגיש לדברי תורה בדעה קלה שאין תורה שלימה שלנו כשיחה בטילה שלהם.

[יש לציין כאן איזה ספרים שעסקו בסוגיא זו כמו המקרא והתלמוד וחכמת הרפואה של פרויס (Biblishe – Talmudische Medizin: Berlin 1923) או התלמוד ומדעי תבל לקמלהאר ומדרש הרפואה למשה פרלמן.]

אמנם היו אלו שטענו, ותפסו את הטפל לעיקר והעיקר לטפל. כל בר בי רב דחד יומא יודע ש"אם שחסרה לו יד אחת בחכמות חיצוניות חסרות לו מאה ידות בחכמת התורה" (כמובא לעיל), ואם כן קל וחומר אז קל וחומר ובן בנו של קל וחומר שאם חסרה לו יד אחת בבבא קמא חסרות לו אלפי ידות בבבא מציעא, ושדברי הגדולים נאמרו במי שמילא כרסו בש"ס ופוסקים שידיעות בחכמות חיצוניות משלימות ידיעותיו בתורה. ומפני טעותם צמדו את הלימוד באופן שמחנכים תורה וחכמות חיצוניות גם יחד, כאילו ח"ו באה זו וגילתה מה שחסירה בזו, ודעה זו קרובה למינוח כי תורת ה' תמימה.

והיו מגדולי החסידות שהתנגדו ללמוד בחכמות חיצוניות. כתוב בספר נופת צופים להאדמו"ר רבי פינחס מקאריץ זצ"ל שכל החכמות הן פסולת התורה שעל ידיהן נתברר התורה ולעתיד יתגלה שכל החכמות וכל הגלות היו לברר המוחין בחינת החלום (ולזה מרמז הקרא בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים) ועל פי זה אמר על איש אחד שחי בדורו שנתדבק בחכמות חיצוניות ומת בבית הכסא והיה בחינת מדה כנגד מדה שהוא המקום שנתפרדה הפסולת מהגוף. (ומאידך גיסא מצינו האדמו"ר מראדזין הגאון רב גרשון חנוך העניך זצ"ל שמלבד

גדלותו בתורה היה מומחה בחכמת הרפואה, בכימיה ובמדעים שונים, ושלט בכמה לשונות, והשתמש בחכמות חיצוניות לגלות מצפונים.) גם היו אלו שהתנגדו ללימוד חכמות חיצוניות שראו שכמה מהמשתדלים בהן נטו מדרכי התורה. והרמח"ל בדרך חכמה כתב שלא התיירו לימוד החכמות שלא לצורך פרנסתו לשם ידיעת החכמה עצמה מפני העריכות והנועם שמצא בה. (ועיין בספר תניא להאדמו"ר רש"ז מלאדי זצ"ל סוף פ"ח; ועיין באנציקלופדיה תלמודית ערך חכמות חיצוניות חומר רב בענין זה).

מצד אחד היו אלו שהיו מבקרי חז"ל לפי התפיסה של דורם בחכמות חיצוניות והיו אלו שתרצו שהטבע נשתנה. מאידך גיסא ידוע שבעלי מדע נתפעלו על קביעת המועדים בלוח שלנו שהכל מתאים לאלפי שנה. גם מה שבין מולד למולד ישנם עשרים ותשע יום ותשע"ג חלקים נתפעלו איך היה ידוע להם הענין כל כך בדיוק ששאר האומות לא עמדו על זה (ולדעת הרמב"ם שקביעת החודש על פי חשבון היא הלכה למשה מסיני אין מקום לספק, שהבורא גילה סוד זה לבניו; ולדעת הרמב"ן שהלל בן רבא קבע הכל יש לעמוד על חכמתו העמוקה באסטרונומיה ובמתמטיקה). אין ספק שהרבה ידיעות שהיו לחז"ל בחכמות חיצוניות היה מטעם "סוד ה' ליראיו" שנתגלה להם בלי השתדלות (עיין סוטה ד,ב ונדה כ,ב ועוד). בתוספות בהרבה מקומות (עיין לדוגמא בסוכה ח,א וגם ח,ב) נמצאות הוכחות שהיונים לא עמדו עליהם שכל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונה (ועיין בהקדמה לשו"ת גליא מסכת להגר"ד מנובהרדוק זצ"ל). וכן אודות היחסי בין הריבוע והעיגול והיקף העיגול ורחבו.

ועכשיו אבא לקנטר על אנשי המדע כשמתלוננים על המאמינים בתורה באופן שמוטל עלינו ליישב קושיות על מסורתנו בעניני מדע שלדעתם אין האמת אתנו. ואבא בזה לבאר שאין התחלה לקושייתם. וכשאנו באנו בתלונה שכמה דברים נתבארו בתורה (כמו שאבא להוכיח בספר זה) ואיך ידעה התורה וחכמינו ז"ל – שלא נודע לאנשי המדע אלא זה לא מכבר – אין להם תשובה הגונה לקושיתנו; ולא עוד, שכשישנה קושיא בעניני מדע הם טוענים שלא הגיעו עדיין לפתור הבעיה, אבל תשובה כזו מאנשי אמונה שלא הגענו להתעמק בתורה עד שנגיע לשוב נכון אינו מספיק בעיניהם. עיין בספר מבוא לתורה שבכתב ושבע"פ לאברהם קורמן בפרק התורה והמדע עמוד 265 והלאה

כמה דוגמאות שידעו חכמינו שלכמה דורות אח"כ עמדו עליהם אנשי מדע.

ובפשיטות כל התלונות והטענות של אנשי מדע הן בטילות ומבוטלות וכל חשיבותן כקליפת השום, שטעות יסודי טעו, וביארתי כל זה במאמר שכתבתי בספרי מעשה אבות סימן לבנים, בשם "התורה והמדע" וז"ל כמה קולמסין נשתברו במה שטרחו להתאים התורה – לרבות התלמוד – עם המדע ההולך ומתקדם; זה אומר דאה"נ חכמי התלמוד ידעו רק מה שחכמי אומות העולם ידעו וא"כ ההלכות התלויות בידיעת המציאות תלויות בשינוי של תפיסת המדע העכשווי ואם תפסו (עיין ע"ז כח,ב) שמחללים שבת בעין שמרדה שיש בזה סכנה דשורייני דעינא באובנתא דליבא תלו, ואם יודעים שאין זה נכון אז ההלכה משתנה (ובפחד יצחק להרב יצחק למפרנטי נ"נ בזה) ויש שתופסים שסוד ה' ליראיו וחכמי התלמוד ידעו הכל ואם מה שכתוב בתלמוד נראה כאילו אין זה לפי המדע יש בזה פנימיות (וידוע אצלנו כמה דברים מחז"ל שלא נתגלו לאנשי מדע עד שעברו אלפי שנה). אמנם באתי בזה לגלות שאין צורך לתירוצים שאין התחלה לקושיא וכמש"נ.

יסוד מוסד הוא שאין ההלכה תלויה בתפיסת האדם ע"י איזה מכשיר דבעינן הכרת וידיעת האדם ע"י חושי הנורמליים דאלת"ה תאסור שתיית מים שהרי ע"י כלים המגדילים נראו כו"כ שרצים במים. וכן כתבו הפוסקים שבנוגע להלכות נגיעות האותיות זב"ז בסת"ם תלוי הכל לפי ראות העין בלי שום מכשיר המגדיל. וכן להורות על קשקשת שהוא סימן לכשרות הדגים אם נראים רק ע"י כלי המגדיל אין זה סימן כשרות וכן בנוגע לריבוע של המזבח ובתפילין, וכן לפי המדע יודעים אנו שע"י נגיעת יד ביד מסיר בזה מהגוף אלפי תאים [Cells בלע"ז], וזה אפשר להתברר ע"י כלי מגדיל ואין לאסור בשבת נגיעת היד בשום דבר מטעם זה (ועיין בכורות מ,ב במשנה במראה אבל לא במדה. ועיין שם רש"י).

וכנראה שהוראת החזון איש להתיר פייברויז (Fibroids) (עיין יו"ד סימן קכ"ו) אע"פ שלפי המדע יוצא הדם כדם נדה מפני שאין המקום מכוסה בעור שמעכב הדם לצאת, אכתי לפי ראות העין נראה כמכה וממילא אנו דנים את זה כמכה.

ומטעם זה נראה שהמו"מ אודות השרצים בדגים תלוי אם תופסים

שיש יצירת ספונטנית [בלע"ז Spontaneous Generation] שתפסו חז"ל שהוא נכון, שבחוש רואים איך שבא השרץ (העכבר) מהאדמה וע"י המדע (וכלים המגדילים) נתברר שאינו כן, אכתי לפי ראות העין בלי מכשיר זה הקובע ההלכה.

ולפי הנ"ל אין שום מקום לומר שקובעים מיתה ע"י המכשיר שמראה שהמוח "מת" [מיתה מוחית] שאי אפשר שתהיה הלכה שנקבעת ע"י מכשיר, וזה פשוט מאוד.

ויוצא מכל מה שכתבתי שה"קושיא" (ר"ל הסתירות בין תפיסת חז"ל לתפיסת המדע המתקדם) מעיקרא ליתא שההלכה נקבעת ע"י תפיסת האדם ע"י ה' חושיו וזה לא נשתנה מעולם, וכמו כן לפי תפיסת האדם, השמש והירח מסתובבים על הארץ וכן יש לתאר הילוכם לפי ההלכה (עיין שבת קז,ב הוצאת ארטסקרול עמוד 107 הערה 25).

ועיין יבמות קג,א האי איסתוירא עד ארעא נחית וכו' אמר רב אשי כל דבהדי כרעא ככרעא דמי דמשמע שזה בא רק כדי להשמיע דלא איכפת לי אם פסיק או לא, כיון דכן נראה לפי חוש הראות ודו"ק.

ועתה אבא לבאר מה שנלע"ד בפנימיות הענינים מדוע הוי הכי שתפיסות שהאדם עומד עליהן במציאות ובהוויות העולם אין ההלכה בנויות עליהן.

הנה במדרש תנחומא (בובער) על מה שכתוב בראשית (לה-יוד) "ויאמר לו א-לדים שמך יעקב לא יקרא שמך יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל" (שם-יא) ... "גוי וקהל גוים יהיה ממך" וז"ל המדרש ד"א גוי וקהל גוים, בשרו שעתידין בניו להיות מזבחים באשרה כגוים, אימתי בימי אליהו. מה כתיב, וירפא מזבח ה' ההרוס (מלכים א יח-ל) שריפא אותן והביאן לדרך הטובה, שעשה להם כל אותן הנסים, כיון שראו אותו מה אמרו, ה' הוא הא-להים ה' הוא הא-להים (שם שם-לט) בעולם הזה ע"י שהיתה ע"ז מצוי אמרו ה' הוא הא-להים ה' הוא הא-להים, אבל לעולם הבא כשימלך הקב"ה עלינו ועל כל ישראל אומרים והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד (זכריה יד-ט) עכ"ל. והנה עיין בפסחים (דף נא,ו) והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד אטו האידנא לאו אחד הוא אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך

דיין האמת לעולם הבא כולו הטוב והמטיב. ושמו אחד מאי אחד אטו האידנא לאו שמו אחד הוא א"ר נחמן בר יצחק לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת אבל לעולם הבא כולו אחד נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י סבר רבא למדרשה בפירקא א"ל ההוא סבא לעלם כתיב ר' אבינא רמי כתיב "זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור" אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ח"א ונקרא אני באל"ף דל"ת: ע"כ הגמרא.

ונראה שהביאור הוא שהאדם אינו יכול להשיג בחושיו איך שממקור אחד נובע טוב ורע אלא שמאמין בזה שהכל מהשי"ת שהוא אחד ולעתיד לבוא ירגיש בחוש שה' אחד. וזהו אותו ענין שה' (מידת הרחמים) הוא א-להים (מידת הדין), ומה שיש בכחינו להאמין בזה מפני שיש לנו אחיזה באחרית הימים וע"ז נקרא יעקב בשם ישראל ומטעם אחיזה זו תופס שה' הוא א-להים. (והעלמה בא מכחו של עמלק [אותיות עלם], ועי"ז "זה שמי לעלם" ואין השם שלם עד שיימחה זרע של עמלק, ועמלק בגמטריא ספק - כדאיתא בזוהר הקדוש - ואנו אומרים "הודאי שמו" שהשם בגמטריא "הודאי" ודו"ק).

והמתבונן ברמב"ם בריש הלכות יסודי התורה רואה איך שהאדם יכל להרגיש מה שאמר הנביא "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" ואיך ההתבוננות בטבע מביא לידי אהבת ויראת השי"ת (עיין לשונו פ"ד הי"ב).

ונמצא שעד שנגיע לזמן של מחיית עמלק שגורם העלמה בא-לוקותו יתברך שזורח מכל המציאות שבעולם אז מוגדרים במה שאנו תופסים בחוש עד שנגיע למחיית כח הרע שבעולם שגורם ההעלמה. ואנו ממשיכים רק בכח האמונה עד שמגיעים לזמן של ה' אחד ושמו אחד" וכנ"ל. ועד אותו הזמן כיון שלאחר חטאו של אדם הראשון נכנס בתוכו כח הרע ממילא כל הפוסל במומו פוסל ותופס שיש רע גם בהקב"ה שיוצא ממעשיו יתברך וזהו טעות בכח המדע שבאדם.

והנני מעתיק מש"כ המהר"ל בנתיבות עולם נתיב התורה פי"ד וז"ל, ודבר זה בארו חכמים במסכת ברכות (נח,ב) הרואה חכמי אומות העולם אומר ברוך שנתן מחכמתו לבשר ודם והרואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו ליראיו. ומה הפרש בין זה לזה, אבל הפרש אשר יש בין זה לזה כי לשון נתינה משמע אינו מן עצם החכמה שהיא אלא

השי"ת, כי האומות אמר עליהם ברוך שנתן מחכמתו לבשר ודם, כי במה שהם בשר ודם חמרים השפיע השם יתברך להם חכמה, ואין זה מן אמתת חכמת השם יתברך שהיא נבדלת אלהית, אבל לישראל השפיע החכמה העליונה האלהית, ואל יקשה לך כי דבר זה אי אפשר שיהיה האדם משיג חכמת השם יתברך. אין זה קשיא כי התורה הוא משפט השם יתברך, ואף כי נראה כי הם דברים גשמיים מכל מקום השכל שבתורה הוא השכל נבדל אשר נתן משפט שכלי לגמרי לישראל. כי אין הדבר תולה בעומק החכמה, אף כי בודאי טעמי התורה הם עמוקים עד כי אין סוף לעומק הזה מכל מקום אף דברים הנגלים שהם בתורה הם שכל אלהי נבדל לגמרי. ולכך אמרו במדרש (איכה רבה פ"ב) אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים תאמין שנאמר והאבדתי חכמה מאדום אבל אם יאמר לך יש תורה בגוים אל תאמין שנאמר מלכה ושריה בגוים אין תורה כי אין חכמי האומות ראויים אֶל שכל האלהי הנבדל שהיא התורה, וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בחבורו כי מה שאמרו חכמי האומות במה שהוא תחת גלגל הירח יש לשמוע להם כי היו חכמים בעולם הטבעי, אבל מה שאמרו במה שהוא למעלה מן גלגל הירח שזהו מה שאחר הטבע אין לשמוע להם, כי היו חכמים בעולם הטבעי אבל למעלה מן הטבע וחכמה זאת חכמת אלהית אין לשמוע להם. ומה שאמרו שחכמת הטבע נקראת חכמה גמורה שהרי אין מחלק בין חכמת ישראל ובין חכמת האומות, רק כי לישראל נתן חכמה מפיו וכמו שאמרו אשר חלק מחכמתו ליראיו, ואצל חכמת האומות אשר חלק מחכמתו לבשר ודם אבל שם חכמה עליה רק שאין חכמתן חכמה אלהית נבדלת מן הגשמי לגמרי, ואם כן מזה נראה כי יש ללמוד חכמת האומות, כי למה לא ילמד החכמה שהיא מן השם יתברך שהרי חכמת האומות גם כן מן השם יתברך שהרי נתן להם מחכמתו יתברך. ואין סברא לומר כי אף שהחכמה היא חכמה גמורה, מכל מקום אין לו לסור מן התורה כדכתיב והגית בו יום ולילה....

אבל קשה הא דאמר במדרש (דברים רבה פ"ח) לא בשמים היא אמר שמואל אין התורה מצוייה באצטרלוגין שאומנתם בשמים אמרו ליה והלא אצטרלוגין אתה וגדול בתורה אמר להו לא הייתי מביט באצטרלוגיא אלא בשעה שהייתי פנוי מן התורה בשעה שהייתי נכנס לבית המים, עד כאן. ואם כן לא הותרו לאדם ללמוד החכמות אלא בשעה שהוא פנוי מן התורה ואי אפשר לו לעסוק בתורה כלל. והטעם

פי כבר אמרנו ההפרש שיש בין התורה ובין שאר החכמות, כי התורה היא חכמה אלהית לגמרי שהוא משפט השם יתברך וכמו שהארכנו **למעלה**, ומאחר שהתורה היא משפט אלהית ולא תמצא מעלה זאת **בשמים** כי השמים הם גשמיים, וכל אשר בני האדם עוסקים בהם אין **חכמה** הזאת חכמה אלהית. ולפי זה אף שאר חכמות כמו חכמת **חטבע** שהם מעיינים במציאת עולם הזה הגשמי אסורים. אבל חכמת **חוככים** והמזלות בודאי מחוייב ללמוד. וראיה לזה בפרק כלל גדול **(שבת עה"ב)** אמר ר' שמעון בן פזי אמר ר' יהושע בן לוי משום קפרא **כל** היודע לחשוב בתקופות ומזלות ואינו חושב עליו הכתוב אומר ואת **פועל** ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו אמר רבי שמואל בר נחמני מנין **שמצוה** לחשוב תקופות ומזלות שנאמר כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני **כל העמים** איזה חכמה שהיא לעיני כל העמים הוי אומר זה החושב **תקופות ומזלות**....

כלל העולה מדברינו כי יש לעיין בדבריהם שיוכל להשיב על דבריהם לשואל כמו שאמרו חכמים. ואם ימצא דבר הגון בדבריהם **המחזיק** האמונה יקבל, אך מה שנמצא בדבריהם אף דבר קטון שהוא **כנגד** אמונת ישראל או אשר נמצא בדברי חכמים אף דבר קטון חס **ושלום** לשמוע להם, אך יתבונן בשכלו להשיב על דבריהם כפי שכלו. ובזה יהיה זהיר וזריז בכל נפשו להעמיד דבר אמת, שלכך אבות העולם הראשונים צוו בגדול האזהרה הוי שקוד ללמוד כדי שתשיב לאפיקורס **וכמו** שפרשנו שם... עכ"ד ועיין שם שהעתיקתי רק קטעים. ועיין מש"כ **בשו"ת** משיב דבר סימן מ"ד ושו"ת הרא"ש כלל נה סימן ט' ס"ק ב.

וזאת למודעי שלא באתי בזה לעורר דרך בחינוך ולימוד. לדעתי המושג "חכמות חיצוניות" מוגבל כמש"כ בעל חובת הלבבות בהקדמתו וברור שמתמטיקה ואסטרונומיה ופיזיקה וכימיה ומוזיקה הן בכלל חכמות אבל מה שמסלפים באו ורצו להוסיף מה שקוראים "הקולטור המערבי (בלע"ז Western civilization) חס וחלילה להכליל זה בתוך חכמות התבל. הקולטור המערבי הביא להשחתה מופלגת עד שיכלים לתאר ה"התקדמות של סיביליזציה" לדמות הקרובה לדורו של נח. היונים תפסו שמשכב זכר הוא השיא השגשוג של אהבה ומי יוכל לתאר מושג זה בכלל מדע וחכמה. המושג של חיים חפשיים הביא מצב של הפקרות ולחיות בלי דיציפלין וכמו שתארו רבותינו במסכת סנהדרין שלא חטאו ישראל בעבודה זרה אלא להתיר להם עריות בפרהסיא.

הספר נכתב להיות גירא בעינא דשטנא ר"ל בעיני בני המדע שמבטלים חכמת התורה ומפרשיה, להראות איך שאנו מוחזקים מכבר בידיעות שלא עמדו עליהן בעלי המדע אלא זה לא מכבר; וגם להראות אמיתיות של דברי הגר"א שמי שחסר לו יד אחת בחכמות חיצוניות חסרות לו מאה ידות בחכמת התורה; ולהאמת דרכו של הרמב"ם שהשתמש בחכמות אלו רק בתור רקחות טבחות ואופות.

וגם ידע הקורא שלא באתי בשורות הנ"ל לבטל ח"ו חכמי התורה שעסקו בהבנת הקולטור המערבי כל אחד לפי טעמו ונימוקו. באתי לבטל מושג של "חכמה" שהמזייפים רוצים לתאר הקולטור כחכמה – והמבין יבין.

ועכשיו נבא להציע דברים להוכיח מה שכתבנו בדברי הפתיחה ז"א להראות איך שהיו "חידושים" שבמדע דברים שבאו כבר בתורה ובמפרשיה; לבאר כמה דברים שבתורה ע"י ידיעות בחכמות חיצוניות; ולתרוץ כמה קושיות של בעלי מדע שאין להן התחלה מפני שלא תפסו ההגשה של ההלכה למציאות.

מעודי היה רצוני העז לחבר חיבור כזה להרבות כבוד שמים, והנני מודה להשי"ת שזכיתי למלאות חשקי.

דוד קאהן

ברוקלין נו יארק

ג' אלול תשע"ז

אדם: צלם א-לדים

הרמב"ן בפירושו על התורה ריש בראשית פירש הענין של הבריאה דר"ל שהקב"ה הוציא מן האפס הגמור המוחלט יסוד דק מאוד אין בו ממש אבל הוא כח ממציא מוכן לקבל הצורה ולצאת מן הכח אל הפועל והוא החומר הראשון נקרא ליונים היולי ואחרי ההיולי לא ברא דבר אבל יצר ועשה כי ממנו המציא הכל והלביש הצורות ותקן אותם וכו' עכ"ל, וזה מתאים מאד עם תפיסתו של איינשטיין שהחומר והענרג'ה הם שני צדדים של מטבע אחת ומהיולי ר"ל הענרג'ה בא החומר ודו"ק. ועיין ריש פרשת תזריע שהרמב"ן (יב-ב) הסביר ענין הלידה שיש ביצים לאשה כביצי זכר וזרע האיש יש בו כח ההיולי (ואע"פ כל מה שכתב אינו מתאים עם המדע העכשוית וכ"ש מש"כ ברבינו בחיי כאן) חזיון ההשוואה בין כח היצירה שהקב"ה נתן לזכר ונקיבה שקרויים אדם שיש להם שותפות בולד הנוצר עם הקב"ה ודומה ליצירת העולם.

ונמשיך במה שהרמב"ן שם (א-ג) פירש "ויאמר א-לדים יהי אור" שמילת אמירה בכאן להורות על החפץ וכו' (והשויתי הגמרא דעירובין קב. ותאמר לאה אֵלִי תבא דר"ל ארצווי ודו"ק) הרי שהמחשבה הוי השרש של כח היצירה - וכן הוא לפי הביולוגיה שהזרע נוצר באדם ע"י PITUITARY GLAND (בלע"ז) הנמצא בראש - ומש"ה דרשו חז"ל טוהר המחשבה שלא יהרהר אדם ביום שלא יבא לידי קרי בלילה וכן שבשעת ביאה שלא יחשבו בענין אחר (עיין טור או"ח ריש סימן ר"מ).

אדמוני

בבראשית כה-כה כתיב אצל עשיו "ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער ויקראו שמו עשו" וכתב שם רש"י שסימן הוא שיהא שופך דמים (והוא מבראשית רבה) ובשפתי חכמים כתב וז"ל והא דכתיב גבי דוד "והוא אדמוני" (שמואל א טז-יב) ["וישלח ויביאהו והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי ויאמר ה' קום משחהו כי זה הוא"] כבר פירשו רז"ל (בראשית רבה פס"ג-ח) בדוד כתיב עם יפה עינים, שפיכות דמים שלו היה על פי סנהדרין הנקראים עינים עכ"ל. ועיין שם במלבי"ם שכתב שגברה בו האדמה והוא בטבעו מוכן לשפיכות דמים וכן עיין יז-מב שתפס גלית שמצד שדוד אדמוני רתיחת הדם תנשאהו על אשר למעלה מטבעו. וכן אצל עשיו נמי כתיב (בראשית כה-כה) שהיה אדמוני ומפורסם מידת רציחתו - עיין רש"י מבראשית רבה שם פסוק כ"ט.

והנה בזה"ק איתא שדוד הלוחם היה צורך שתהיה בו מידת האכזריות ומש"ה היה צורך שרות המואביה שבאה מאומה שבניה אכזרים תוביל מידת האכזריות לדוד יוצא חלציה (ומעניין שרות היא בעלת רחמנות ביותר ודו"ק).

והנה ידועה התשובה של בעל נודע ביהודה שהתיר צידה מטעם צער בעלי חיים אבל הסיק שזו מהנהגותיו של עשיו. אמנם מצינו אצל דוד שהיה ג"כ ציד, דעיין בסנהדרין קז,א שבת שבע היתה חופפת ראשה תחת חלתא והשטן אידמי ליה כציפורתא ופתק ביה גירא וכו' וכן בדף צה,א דאתא שטן ואדמי ליה כטביא פתק ביה גירא וכו'. וא"ש שגם דוד היה אדמוני וכנ"ל, אמנם אצל דוד י"ל שכיון שהיה עסוק במלחמה היה צורך לו לאמן ידיו להצליח במלחמה.

והנה לפי המדע מי ששערותיו אדומות זה סימן שאינו יכול לסבול צער הגוף וידוע אצל הרופאים שנותנים יותר סם "להמית" אותם האיברים שמנתחים בהם אם החולה הוא אדמוני. ויש להרגיש שמטעם זה נברא ככה מפני שטבעו לגרום צער ופצעים לחברו ומש"ה נוצר גם בטבע שהוא יהיה בעל רגיש ושיצטער מאד כשהוא סובל צער ודו"ק.

אויר (ענוויירינמנט ENVIRONMENT בלע"ז)

הרמב"ן בבראשית יט-יז אצל הצלת לוט ומשפחתו מסדום כתב בזה"ל אל תביט אחריו ואל תעמוד בכל הככר - שיעור הכתוב אל תעמוד בכל הככר ואל תביט אחריו אחר שתנצל, כי עד היות לוט בהר לא תרד עליהם רעה. ובעבור כן אמר ואנכי לא אוכל להמלט ההרה פן תדבקני הרעה, בהיותי בככר, כי אתה לא תאריך לי רק מעט כאשר אמרת מהר המלט.

ואמר רבי אברהם אל תביט אחריו, אתה וכל אשר לך וכן לא תאכל ממנו ומה צורך לזה, ואין העונש בכאן מפני שיעברו על אזהרת המלאך, אבל הוא הזהירם מדעתו שיגיע להם עונש בהבטה ההיא, והוא הזהיר את לוט לזכותו, וכל השומע ונזהר הוא את נפשו הציל.

וענין איסור ההבטה אמר רש"י אתה הרשעת עמהם ובזכות אברהם אתה ניצל, אינך רשאי לראות בפורענותן. ועוד בו ענין כי הראות באויר הדבר ובכל החליים הנדבקים, יזיק מאוד וידביקם, וכן המחשבה בהם, ולכן יסגר האיש המצורע וישב בדד (ויקרא יג-מו). וכן נשוכי חיות

השוטות ככלב השוטה וזולתו, כאשר יראו המים וכל מראה יחזו בהם דמות המזיק וישתטו וימותרו כמו שאמרו במסכת יומא (פד,א), והזכירוהו אנשי הטבע. ולכן היתה אשתו של לוט נציב מלח, כי באתה המכה במחשבתה כאשר ראתה גפרית ומלח היורד עליהן מן השמים ודבקה בה. וקרוב אני לומר כי בהשחית ה' את הערים האלה היה המלאך המשחית עומד בין הארץ ובין השמים נראה בלהב האש, כענין במלאך המשחית אשר ראה דוד, ולכן אסר להן החבטה, ובפרקי דרבי אליעזר כענין הזה, אמרו להם אל תביטו לאחוריהם שהרי ירדה שכינתו של הקב"ה להמטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש. עירית אשתו של לוט נכמרו רחמיה על בנותיה הנשואות בסדום והביטה לאחריה לראות אם הולכות הן אחריה וראתה אחורי השכינה ונעשית נציב מלח: עכ"ל. (וכן עיין לשונו בשמות כג-כה).

וברבינו בחיי לבמדבר טז-כא אודות קרח כתב וז"ל הבדלו מתוך העדה הזאת. הם עדת קרח, שהרי משה ואהרן היו עמהם פתח אהל מועד, ומשה חשב כי העדה הזאת אל כל ישראל אמר, ולפיכך השיב לו: האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף, והקב"ה פירש לו מיד כי 'העדה' שנאמר על עדת קרח הוא זהו: העלו מסביב למשכן קרח. ואם כן 'העלו' הוא פירוש 'הבדלו'. ומה שהוצרך לומר 'הבדלו' והקב"ה יש בידו להמית ולהחיות ולא היה צריך הבדל אצלו, שהרי יכול הוא להמית את הרבים ולהציל את היחיד בתוכם וכמו שאמרו רז"ל שנים ושלושה היו מתכסין בטלית אחד ושנים מתים והאמצעי נצול, וכענין שכתוב: יפול מצדך אלף ורבבה מימינך אליך לא יגש. ואם כן מה צורך לומר 'הבדלו', אלא כדי שלא ידבק בהם האויר הרע שבמכת הדבר, כענין האמור באשתו של לוט: ותבט אשתו מאחרי ותהי נציב מלח. או מטעם שאמרו רז"ל: כשמידת הדין מתוחה אינו מבחין בין צדיק לרשע. או אפשר לומר שאמר כן לכבוד הצדיקים, שהקב"ה לא ישלח ידו בהם בעוד שהצדיקים ביניהם. עכ"ל.

ובהערות הרב חד"ש שם כתב שבחידושי רבי עקיבא איגר מביא דברי רבינו אלה סמוך למה שהביא הרמ"א ביורה דעה סימן קמז, ה, בשם תשובות מהר"י, שיש לברוח מן העיר כשדבר בעיר ויש לצאת מן העיר בתחלת הדבר (מהערות הרב שלום מוסקוויטש).

ועיין לקמן ערך "מחלה המתדבקת"; "פסיכולוגיה"

אוכלים שמרבים הזרע

יהודים נקראים אוכלי שום (משנה נדרים לא,א) מפני שהם רגילים לאכול שום בלילי שבת מפני עונה שמקיימים מערב שבת לערב שבת שהשום מרבה הזרע (רש"י שם, ועיין שם שהביא כתובות סב,ב) ובבבא קמא (פב,א) אמרו שאחת מעשר תקנות שתקן עזרא היתה שיאכלו שום בערב שבת מטעם זה, שהשום מרבה הזרע וכנ"ל.

בעירובין (כח,א) נפרטו דברים שהם רע לזרע כמו גודגדניות (בלע"ז CORIANDER).

ביומא (יח,א) נחלקו התנאים איך מאכילים לכהן גדול שלדעת רבי יהודה בן נקוסא מאכילין אותו סלסות וביצים כדי למסמסו (ר"ל למסמס אכילה שבמיעוי לשלשלו שלא יצטרך לנקביו למחרת ואמרו לו שלא יאכילו דבר זה שאתה מביאו לידי חימום (של קרי שהסלסות והביצים מרבים את הזרע - רש"י שם). וסומכוס משמו של רבי מאיר אמר שאין מאכילין אותו לא אתרוג ולא יין ישן ויש מוסיפים בשר שמן וי"א אף לא יין לבן ומטעם הנ"ל, ושם הובא גם כן שחלב וגבינה ומי גריסין (juice of pounded beans בלע"ז) ובשר שמן ומוריים ושחללים (cress) וחלגלוגית (בלע"ז purslane) וגרגיר (rocket בלע"ז).

(ועיין שם בפיה"מ להרמב"ם שכתב וז"ל לא יאכל ערב יוה"כ דבר מן המאכלים המרבים את הזרע ומוסיפין בקשיות האבר כדגים וחלב וביצים המתובלים בתבלין וכן כל מה שיש בו נפח עכ"ל).

גם אמרו (ברכות מ,א) שדגים קטנים מפרין ומרבים גופו של אדם. הרי שידעו חז"ל אותם דברים שיש בהם VITAMIN E שמרבים הזרע.

אזניים

שמעתי שהאזניים נקראים ככה מפני שהכח של בלנס (שיקול. בלע"ז BALANCE) בא ממה שנקראים האזניים הפנימיות ככה והאזניים הם כמו מאזניים ודו"ק. ודבר זה לא היה ידוע למדע לפני אלפיים שנה שיש שייכות בין הבלנס והאזניים (הפנימיות).

אכילה וטבעה של רפואה לפי השקפת התורה:

האדם מתקיים במה שאוכל והגוף מוציא ויטמינים (חיוני) וקלוריות מן האוכל ודוחה הפסולת.

הנה בפרשת בחוקותי (ויקרא כו-ה) כתיב "והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם לחמכם לשבע וגו'" וכתב רש"י (והוא מתו"כ) שאוכל קמעא והוא מתברך במעיו. והדבר צ"ב הלא התורה צותה ברכה מרובה ומאי איכפת לי במה שהמזון מתברך במעיו. אמנם יש כאן פנימיות. כשבא הקב"ה לברוא האדם נמלך בפמליא שלו וחמלאכים ערערו על בריאת האדם "מה אנוש כי תזכרנו" ומטעם קטרוג זה שיל"פ שהמלאכים שהם רוחניים מצאו קנאה (אע"פ שאין ביניהם קנאה - עיין שבת פט,א - אכתי הם מקנאים באדם) והאדם צריך לזיון ולחם ("זיון" מכלי זין ו"לחם" ממלחמה) להגן על עצמו שימשיך ויחיה. וחיינו שהאדם בא מרוחני וגשמי - וזה פלא גדול - ולעולם מתקנאים בו המלאכים וצריך לאוכל שיתקיים על ידו.

והנה עיין בשו"ע או"ח סימן ו' סוף סעיף א' וז"ל ומפליא לעשות מפני שהאדם דומה לנוד מלא רוח ואם יעשה אדם בנוד נקב כחודה של מחט הרוח יוצא. והאדם מלא נקבים ורוחו משתמרת בתוכו הרי זה פלא (יא) ועוד יש לפרש על שם שבורר טוב המאכל ודוחה הפסולת. הגה ועוד יש לפרש שמפליא לעשות במה ששומר רוח האדם בקרבו וקושר דבר רוחני בדבר גשמי והכל הוא על ידי שהוא רופא כל בשר כי אז האדם בקו הבריאות ונשמטו משתמרת בקרבו (דברי עצמו) עכ"ל. ובביאור הגר"א שם ס"ק י"א [שנמצא בדפוס בדברי המחבר] כתב וז"ל ר"ל על ידי המזון, עכ"ל. וכתב שם בדמשק אליעזר וז"ל ט"ס מה שנרשם על ה"עוד י"ל" דהמחבר וצ"ל על הרמ"א שכתב ועו"ל שמפליא לעשות ע"י ששומר רוח האדם בקרבו וע"ז כתב רבינו דנשתמר ע"י המאכל נתקשר הרוח עם הגשם לכך שייך זאת לברכת אשר יצר דעושה צרכיו מהמזון ומזכיר פעולת המאכל עכ"ל (ואומרים ומפליא לעשות אחר יצירת הגוף קודם א-לדי נשמה דהוי כנגד הנשמה - עיין דרכי משה).

והנה כתוב בתורה (דברים ח-ג) "ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבתיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" ובפשטות מפרשים האי קרא שבא ללמד לאדם שמלבד הגשמי דהיינו הלחם צריך האדם לדעת שצריך גם לרוחניות כדי שיחיה. אמנם עמקות הקרא נל"פ כלהלן שהלא המן מסמל למזון רוחני שהמלאכים אוכלים אותו (עיין יומא עה,ב) ונבלע בגוף ואין בו פסולת אמנם אע"פ שהיה לבני ישראל חיות ע"י

המן אכתי הוי בכלל "ויענך וירעבך" והקב"ה נותן להם לחם שמחיה לאדם ר"ל דבר רוחני שמחיה את האדם שע"ז שהאדם קולט הקלריות והויטמינים והלחם שהם הדברים הרוחניים שבאוכל ודוחה הגשמי ר"ל הפסולת, שכמו שהקב"ה הפליא לעשות לקשר הרוחני עם הגשמי (הנשמה עם הגוף) נתן לו ג"כ אוכל שמקושר ככה להחיותו (וכנראה שהלכות ביזוי אוכלים נובעת ממה שנמצא כח רוחני בהם).

הפסוק של "ואכלתם לחמכם לשבע" בא לומר שאם בחוקותי תלכו וגו' יתמעט הקטרוג על האדם למינימום שלא יצטרך לאכול הרבה לקיים הקשר בין הרוחני והגשמי. (וידידי ר' יונתן נחום דר. זינברג נ"י השווה מה שלחם הפנים השביע אפילו כפול (עיין פסחים דב) מפני הדרגא של קדושה שהיה להם).

וממור"ר הגאון ר"י הוטנר זצ"ל שמעתי שהמפליא לעשות שהוא הקשר הרי מקיים בזה מה שהאדם הוי רוח ממלא שמש"ה נקרא כח הדיבור בשם הפלאה (איש כי יפליא וגו' והרמב"ם הביא ההלכות שבאות ממה שיש לאדם כח הדיבור כמו נדרים ונזירות שבועות וערכין בספר הפלאה) ובזה פירשתי מה שפרשת ערכין ותמורה והקדש באו אחר התוכחות ודו"ק. ויש להרגיש שהפה שהוא האבר שמקשר רוחני וגשמי ע"י דיבור הוא האבר שמכניסים בו האוכל שיש בו קשר הנ"ל.

ועתה נבא לבאר מש"כ הרמ"א שענין זה של קשר גשמי ברוחני (ושהמזון ג"כ הוי קשר זה ומקיים הקשר שע"ז נתהוה האדם) בא ממה שהקב"ה הוא רופא. והנה אמרו לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה שאם חלה אומרים לו הבא זכות ותפטר (והוא בטור יו"ד סימן שלה). וצ"ע שלא כללו אנשי כנסת הגדולה בקשה זו בתפילת י"ח. ולפי ר"ת בתוס' לר"ה טז, א ד"ה כמאן, שאנו מצלין האידנא אקצירי ואמריעי היינו שלא יחלה ג"כ צ"ע איך מצינו שאנו מצלין ככה. ונראה דהנה ידוע שהטבע הוא שהאדם אינו נחלה מפני שמקבל בגופו כח המחלה ועי"ז נוצר מזור בגוף כדי שלא יחלה האדם (אנטיבודיז בלע"ז), ואלמלי היה האדם סגור באופן שלא הגיע אליו כח המחלה אז לא היה יכול לסבול מהמחלה והיה מת (ועיין מש"כ בזה במשך חכמה לחוקת (יט-ג בסוה"ד וז"ל והנה מצאנו חוקה בסתרי הטבע, שארס המחלה, בהתהרבה בדמי החולה אז יהיה זה מזור, כאשר נתפשט כעת הרפואה בנשוכי כלב שוטה ובחולי אסכרה, ועוד מחלות שונות, אשר זה שיטת

ר' מתיא בן חרש בסוף יומא [פד,א כר' מתיא בן חרש, דאמר: החושש בסיו מטילין לו סם בשבת... ששמע מפי ר"מ בן חרש: מקיזין דם לסרוני בשבת, ומי שנשכו כלב שוטה מאכילין אותו מחצר כבד שלו, וחחושש בפיו מטילין לו סם בשבת]... כן בסתרי התורה כי הפרה האדומה והשעיר המשתלח, כאשר יעשו, זה משתלח מבפנים, וזו נוכח פתח אהל מועד. זה מכפר וזה מטהר. ומי יבא בסוד ה'! עכ"ל). ונמצא שאדם אינו נחלה אך ורק עי"ז שכח הריפוי פועל בגופו דבר זה שע"י ההתגברות נגד המחלה נוצר המזור שלא יחלה וכו"ל. וזהו הפירוש של הקרא "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך" דה"ל אשים" הוי מטעם שהקב"ה ברא ענין של רפואה. (ויש להשוות מש"כ התוס' בנדרים מא, א ד"ה חוזר שחולה שנתרפא בריא יותר מלפני שחלה והוא מטעם הנ"ל ודו"ק).

ועיין רבנו בחיי לבראשית יב-יז שהביא ראייה ממקרא הנ"ל דרפואה היינו שלא יחלה. וכן מברכים "רופא כל בשר" בברכת אשר יצר שאינו חולה. ועיין מגילה יג, ב בורא להם רפואה תחילה [למכה] ודו"ק.

ולפי"ז י"ל דבקשת "רפאנו ה' ונרפא" כולל ענין זה שמבקש שלא יחלה, ואולי שזהו ה"ונרפא" דר"ל שנהיה בריא וכן משמע ממה שמברכים אחר עשיית צרכים "רופא כל בשר" ודו"ק. (אמנם יש לדון מהא דסנהדרין קא, א דמקשה על הקרא וכי מאחר דלא שם רפואה למה, משמע דס"ל דרפואה שייכת אך ורק לאחר שנחלה. וכן משמע מגמרא דר"ה יז, ב ורפא לו כתיב וכו').

והנה עיין תוספות הנ"ל דרק לרבי יוסי מצלין שלא יחלה, ושיתרפא מצלין לכו"ע ואולי יתלה הפירוש שכתבנו בברכת רפאנו לפי התנאים הנ"ל ודו"ק. אמנם לשון הגמרא "כמאן מצלין" לא משמע לפרש דתלוי בכוונת התפילה או בפירושה אלא בלשון התפילה. וצ"ע.

ונראה שענין זה מתאים יותר לברכת אשר יצר שחותם "רופא כל בשר ומפליא לעשות" שהתוכן מעיד שאם יפתח או יסתם דהוי ענין שלא יחלה ודו"ק. (ועיין ברמב"ן לבמדבר כא-ט אודות הנחש הנחושת ויש להשוות למש"כ ודו"ק).

ועכשיו אעתיק כאן מש"כ במשאת כפי ח"ד לברכת אשר יצר וז"ל, גלוי וידוע לפני כסא כבודיך... פלא שנקטו לשון זו, חדא דהול"ל גלוי וידוע לפניך ומדוע הוסיפו "כסא כבודיך" שמרמז על ענין דין כמו

שאומרים ב"לעולם יהא אדם" "לבד הנשמה הטהורה שהיא עתידה ליתן דין וחשבון לפני כסא כבודך". ועוד דמשמע דגלוי רק לפניו יתברך והלא גם בני אדם יודעים שאם יפתח וכו' אי אפשר להתקיים.

ולענ"ד יש לבאר על פי יסודו של רמח"ל: קודם חטאו של אדם הראשון היה טוב לבד ורע לבד ואחר החטא נתערבו וצריכים לברר זה מזה, ועי"ז נתערבו אומות בישראל דמתחילה הלא "אתם קרוים אדם" ואחר החטא נתהוו תערובות עד שבא אברהם וממנו יצאו ישמעאל ועשיו עד שהגיעו לדרגת אדם הראשון קודם החטא בסיני.

ונראה שהסברה נותנת דכמו באכילת המן שהיה נבלע באבריהם שלא היה בו שום פסולת כך היה המידה אצל אדם הראשון קודם החטא, ואך ורק אחר החטא שבא תערובת והיה צורך לבירור אז נתהוו באדם כח זה שנטל הטוב מהאוכל ודחה הפסולת. והמדקדק בדברי הרמב"ן יעמוד על זה, וזה לשון הרמב"ן בראשית ב - יז ויתכן שפירות גן עדן נבלעים באיברים כמן ומקיימין את אוכליהן וכאשר גזר עליו ואכלת את עשב השדה ובזעת אפיו יאכל לחם האדמה היה זה סבה להפסד כי עפר הוא ועפר יאכל ואל עפר ישוב עכ"ל. ונראה שזהו עומק הטעם שאסור לדבר בשעה שעושה צרכיו (עיין ר"ם פ"ה מדעות ה"ז והוא מברכות סבב) דצורת אדם היינו רוח ממללא (ת"א ל"ויהי האדם לנפש חיה") ושעת עשיית צרכיו הוי זמן פגם דע"י חטאו פגם בצורה זו ודו"ק. וכיון שמצינו שענין "כסא כבודיך" היינו מידת הדין שהקב"ה יושב על כסא דין (עיין כאן בצלותא דאברהם עמוד ו') והיינו שבא לרמז שכל ענין זה של דיחוי פסולת מהגוף נעשה ע"י מידת המשפט אחר חטאו של אדה"ר ודו"ק. (ועיין משאת כפי ח"ג עמוד יז דברכה זו ודאי קאי אחר החטא שהנוסח "א"א להתקיים ולעמוד לפניך" וכו' מתפרש דוקא אחר החטא עיין שם).

והנה אם לא יוכל האדם להסיר הפסולת מגופו היה מת מפני שיש ארס באוכל שצריך להסירו מהגוף. וכנראה שזה נובע מהקללה של "ארורה האדמה" שבא ע"י החטא, והוא כנ"ל שהצורך של בורר ולהסיר הפוסלת מהגוף בא ע"י חטאו של אדה"ר וכדברי הרמב"ן הנ"ל (ועיין רש"י בראשית א - יא ד"ה מזריע זרע השייכות בין ארורה האדמה לקללה לאדם הראשון) ונראה שענין הסרת פסולת מרומז בקרא דבזיעת אפיק תאכל לחם ודו"ק בלשונו של הרמב"ן הנ"ל.

והנה עיין במשאת כפי ח"ב [עמוד יג] שכתבתי שברכה זו דאשר יצר כוללת בקשה שלא יחלה על פי מש"כ בשו"ע או"ח ו - א שמברכים רופא כל בשר שאם יתעפש בבטן ימות והוצאתו היא רפואה. וזה מתאים עם מש"כ הרמב"ם פ"ד מדעות הי"ג "שלעולם ישתדל אדם שיהיו מעיו רפין כל ימיו ויהיה קרוב לשלשול מעט וזה כלל גדול ברפואה שכל זמן שהרעי נמנע או יוצא בקושי חלאים רעים באים" עיין שם.

ולפי הנ"ל צ"ל דאשר יצר את האדם בחכמה וברא בו נקבים וכו' קאי קודם החטא וקאי על אותם אברים כמו הלב שאין משתייכים להסרת פסולת ואנו ממשיכים גלוי וידוע וכו' היינו לאחר החטא שאם יפתח או יסתם וכו' ודו"ק.

ונראה שלפי מה שביארתי שאותו אבר שעל ידו בא הבירור בין פסולת לאוכל משתמש להאבר המוליד שהוא גם כן בורר כמבואר בנדה לא , א מאי דכתיב ארחי ורבעי זרית... מלמד שלא נוצר אדם מן הטפה אלא מן הברור שבה (ולפי המדע נתברר שאדם נולד מאחד מכמה רבבות של זרע) וכו' עיין שם ודו"ק.

עוד הרגשתי דמש"ה הויין האברים שמהם יוצאת הפסולת שבהם אברים שהאדם מרגיש בהם בושה שהרי מכסה אותם, מפני שכל עצם הברירה שמחייבת פסולת באה מטעם חטא האדם, ומאותו טעם שביארתי במקום אחר (עיין אהל דוד ח"ג לזכריה יב - יו"ד) שאדם וחווה נתביישו באבריהם שהאיש והאשה יש להם זיקה זל"ז שזו הסיבה שהביאתם לידי חטא, ומאותו הטעם יש חרפה ובושה באברים שיוצא הפוסלת מהם מהטעם שהוא מזכיר חטא האדם. [וחז"ל דרשו מהקרא ד"למען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" זו הבושה]. ועוד נראה דמטעם זה אמר פרעה על עצמו שאין לו צורך להסיר הפסולת מגופו שהיתה מסורה בידי יו"ח של אדה"ר שענין זה הוא חרפה וחסרון בשלימות שהרי מתחילה לא היה צריך לזה והמלך פרעה אמר על עצמו שהוא מושלם ומש"ה נצטוו משה להפגש אתו על היאור. וזה יוצא מב"ב עה,א בחירם מלך צור. ואולי דמטעם זה גופא נעשו לאברים של ברירה מפני שהם אברי החטא (אלא שהפסולת של מאכל א"א לבאר ככה). עוד צ"ע ממה שאמרו שהאשה צנועה מפני שנבראת מהזנב שהוא במקום מוצנע של האדם והלא בשעת הבריאה אכתי לא חטאו.

אמנם בלא"ה צ"ל דהוי על שם העתיד דקודם החטא לא היה מקום מוצנע ודו"ק.

וחתני הרב זאב מייזלס נ"י העיר שהכליות הן הבוררות הפסולת מהלחות שבגוף, ולשון כליות בא מלשון כלתה (עיין תהילים פד - ג ורש"י שם) שהוא מלשון תאוה והכל כנ"ל.

ונראה שהנוסח שתקנו לומר אחר הפחה (ברכות כד, ב) "וידוע לפניך חרפתנו וכלימתנו" שמורה על חטא שגרם לענין זה ודו"ק. עכ"ל.

ועכשיו נסכם מש"כ לעיל. קודם חטאו של אדם הראשון היה מזונו מן שנבלע באיברים (ומסתמא לא הרגיש אדם העינוי והרעבון של כלל ישראל כשהם אכלו המן) וכשחטא האדם באכילה נענש במה שהיה מוכרח לתקן החטא במה שהיה מוכרח לאכול דבר גשמי ממנו.

ולפי מש"כ שמידת הרפואה פועלת במה שהרע שנכנס באדם גורם כח המנצח לרע ומגין על האדם מהרע ובפנימיות הענין הרי באה המחלה לאדם כדי שיתפלל ויסיר השי"ת המחלה (עיין רמב"ן לויקרא מו-יא) וגם מצינו שהרפואה והפרנסה הוזכרו כחדא ענינא (עיין שמות כג-כה) ורפואת האדם הראשון במה שחטא באכילה היא מה שיאכל דבר המחובר מחומר ורוח וכנ"ל ואח"כ יפריד החיבור שישבע גופו ונפשו מהרוחניות שבמאכל וידחה הגוף החומרי להרוחניות שבמאכל שבירור זה הוי תיקון לחטאו נמצא שמידת הרפואה לתקן חטאו של אדה"ר היתה מוכרחת להשתמש בכח זה לחבר הגשמי והרוחני למאכל האדם ונראה שזהו שהביאו בדברי הרמ"א שהקשר של גשמי ברוחני בא ממה שהקב"ה הוא רופא. (ויש להרגיש שמש"ה יש ריח רע לצואה שהרי למדו שיש לברך על בשמים שהנשמה נהנית מהם ומה שהיה בו רוחניות ואין שום רוחניות נשאר שם ע"כ ריחו רע ודו"ק.) עוד נראה להעיר שמצינו רפואת הנפש וגם רפואת הגוף (עיין מגילה יז, ב) הרי שמידה זו פועלת במה שיש קשר בין הנפש והגוף.

ולפי הנ"ל נראה להסביר העבודה זרה של פעור (עיין סנהדרין סד, א) שהיו מתריזין בפניה שהם נתפעלו מהמפליא לעשות של ההפרדה של הגשמי מהרוחני ותלו הדבר בע"ז זו. וכנראה דמש"ה כתיב שמשו רבינו נקבר "מול בית פעור" (דברים לד-ו) שמשו שזכו למן בזכותו שנבלע באיברים ולא היה שם פסולת, שהיה כמלאך ש'לחם לא אכל וגו', הוא

חקצה שכנגד אותה התפעלות על הקשר וההפרדה בין הרוחני והגשמי ודו"ק.

ויש להוסיף כאן שלפי מש"כ מוסבר השייכות של הקרא בבמדבר יא-י"ד "וישמע משה את העם בכה למשפחותיו" וגו' שפירשו בשבת קל, א שבכו על עסקי משפחותם על עריות שנאסרו להם ומאי שייטא לעריות אצל המן. וכבר הארכתי בזה במקום אחר - עיין אהל דוד ח"ג בהערות לזכריה יב - יו"ד ולנחמיה ח - יז שחטאו של אדם הראשון קשור עם הזיקה להאשה ומטע"ז נאסרו עריות ואכילת איסור והוי כחדא מילתא (הר"ם נקט איסור מאכלות אסורות ואיסורי ביאה בספר קדושה; וגם הקרא משתמש בלשון נקיה לביאה בלשון אכילה (אכלה ומחתה פיה - עיין כתובות יג, א) ודו"ק.

ואמר לי ידידי ר' אריה וויקטאר נ"י שלפי הנ"ל פירש הגמרא בכתובות ה, א, ה, ב מאי דכתיב ויתד תהיה לך על אזניך... מפני מה אצבעותיו של אדם דומה ליתידות וכו' משופות כיתידות שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באזניו וכו' ופירש דמש"ה צותה התורה ויתד תהיה לך וגו' וכסית את צאתיך שזה אירע מפני שהאדם מוציא צואה ואינו אוכל מן וכנ"ל וזה בא מפני שהאדם שמע מהאשה שלא יעשה הציווי מהשי"ת והוא כפתור ופרח.

אנטומיה

בשם הגר"א אומרים דהעין נקרא ככה מפני שיש בעין 70 (בגימטריה) ע' עורקים ורופא עינים אמר לי שכן הוא. עיין בזה.

אנטימטר

בפיזיקה ישנה תפיסה של אנטימטר (ANTIMATTER בלע"ז). לפי יסודות האמונה ברא הקב"ה כל העולם לכבודו ומש"ה ברא כח של רע להתנגד לרצונו והוא המלאך סמאל שהוא השרש של נחש הקדמוני שרשו של עמלק, ועי"ז שהאדם מתגבר לעשות רצונו של הקב"ה נתרבה עי"ז כבוד שמים; או יש להבין ענין זה במה שהמלאכים התנגדו לבריאת האדם כדאיתא במדרש. ובזוה"ק איתא שהקב"ה יצר לכח הרע כדי שיתעמל האדם לעשות מצות ה' ועי"ז יהיה שכרו ע"י עמלו ולא יקבל שכר בתורת נהמא דכיסופא והכל מפני מידת החסד של הקב"ה.

ורק ע"י יסוד זה מובנים דברי המדרש המובאים ברש"י לבראשית

א-יא ד"ה על פרי שיהא טעם העץ כטעם הפרי והיא לא עשתה כן וכו' שהוא מטעם שהשליט הקב"ה לכח הרע שהגיע כחו גם לשנות רצונו של הקב"ה בטבע ודו"ק.

אסטרונומיה: מהלך הלבנה

עד היום מתפללים חכמי המדע אודות בקיאות היהודים שכיוונו בדיוק על הזמן של מהלך הלבנה בנוגע להארץ שהוא בדיוק כ"ט ימים ועוד 793 חלקים של 1080 (דהיינו שעה - עיין ערך "תת"פ נשימות לשעה") שהרי כמה אומות היו מונים חדשי לבנה ורק היהודים כיוונו בדיוק [PREFACE TO YALE JUDAICA TRANSLATION OF MAIMONIDES] [LAWS OF KIDDUSH HACHODESH] זה פשוט לפי הרמב"ם ששיטתו היא שקידוש על פי הראייה ועל פי חשבון הוי הלכה למשה מסיני והבורא מסר לנו בדיוק החשבון. וגם לפי הרמב"ן הלא כתבנו שסוד ה' ליראיו וחכמנו היו גדולים מאד באסטרונומיה וגם בחכמת החשבון.

[ועיין ירושלמי פסחים ב.ב. וקרנן העדה שם ועיין רבינו חננאל לפסחים ד,א וצ"ע].

יש לעמוד על מה שעשה יוהננס קעפלער משוואה (EQUATION בל"ע) שכשרואים כל מה שמתהווה בשמים אין רואים שום קשר בין כוכב לכת זו או זו וקעפלער השווה אותן לגמרי שהכל תלוי במהותם ומרחק שלהם מן השמש וכל זה מחייב התפיסה שה' אחד ודו"ק.

אריכות ימים

בעלי מדע הכריעו שלפי ה-DNA (בלע"ז) של האדם יש לשער אריכות ימים. הנה מצינו בחז"ל (בראשית רבה סה-יב הובא ברש"י כז-ב) שביארו מדוע אמר יצחק אבינו "לא ידעתי יום מותי" שאם מגיע אדם לפרק אבותיו ידאג חמש שנים לפניו וחמש שנים לאחר כן. יצחק היה בן קכ"ג אמר שמא לפרק אמי אני מגיע והיא בת קכ"ז מתה והריני בן ה' שנים סמוך לפרקה לפיכך לא ידעתי יום מותי שמא לפרק אמי שמא לפרק אבא.

לפני איזו שנים נדפס בעתונים שעשו לימוד סטטיסטי של המנהיגים של כו"כ מדינות וראו שחיו קרוב לשלש שנים פחות מאלו שנצחום (משנת 1722 עד 2015 למספרם) וגם שהיה 23 אחוזים שימותו

יותר צעירים ממתנגדיהם בבחירות. חז"ל אמרו בברכות נה"א שיוסף לא האריך ימים כאחיו מפני שהנהיג עצמו בריבונות.

כן עמדו בעלי מדע על מה שהאדם המופלג בשנים הוא בדרך כלל יותר בריא מאלו שצעירים ממנו וגם שהאחוזים שימות בקרוב נופלים כשמזדקן. דרך משל בין מאה אנשים ימותו חמשה כשמגיעים לגיל חמש וששים, שמונה כשמגיעים לחמש ושבעים ואחד עשר כשמגיעים לחמש ושמונים. אמנם כשמגיעים לתשעים נשאר באחד עשר וכשמגיעים למאה ישנם רק שמונה שמתים. זה מבואר בגמרא דגיטין כח,א כיון דאיפליג אפליג. גם ידוע הוא שנשים חיות יותר מאנשים ועיין בתוס' לכתובות פג,ב ד"ה מיתה שכיחא שכתבו שאצל נשים מיתה יותר שכיח דרוב פעמים מסתכנת בלידה. ומכיון שבמאה שנה האחרונות עשו תיקונים רפואיים שמשמרים היולדות מש"ה מאריכות ימים יותר.

ארכיאולוגיה

כתיב בפירוש 'מלאכת שלמה' על משניות כלאים (פ"ח מ"ו) וז"ל: "הפיל והקוף מין חיה", קשה לי דמאי אתא לאשמעינן. ושמעתי מפי חכם חסיד מקובל ר' משולם זצ"ל על ההיא דתניא בברכות בפרק הרואה (נח): 'הרואה פיל קוף וקיפוף, אומר ברוך משנה הבריות', דקשיא מאי שינוי שייך התם, דהא כל בעל חי נמי משונה צורתם זו מזו. ותירץ, דבזמן דור המבול נפרע הקב"ה מן האנשים שהפכו לקופים ופילים (כדאיתא במדרש), והיינו שהקוף דומה לאדם, ופיל נמי מבין לשון בני אדם. עכ"ל. (פלא, דבפשיטות הוי שינוי באזנו משאר החיות ומנ"ל שמבין לשון בני אדם).

בליעת החום של בגדים צבועים

הצבע שבבגדים: לפי המדע יש ללבוש בגדים לבנים בקיץ ובגדים שחורים בחורף שהצבועים קולטים החום משא"כ הלבנים הויין כמראה ודוחה החום. עיין חולין נה,ב איזוהי חרותה... רבה בר בר חנה הוה קאזיל במדברא אשכח הנהו דיקרי דצמיק ריאה דידהו אתא שאיל בי מדרשא אמרו ליה בקייטא אייתי משיכלי חיורי ומלינהו מיא קרירי ואנחינהו מעת לעת אי הדרן בריין בידי שמים היא וכשרה ואי לא טרפה בסיתוא אייתי משיכלי שיחומי ומלינהו מיא פשוירי ואנחינהו מעת לעת אי הדרא בריא כשרה ואי לא טרפה וכתב שם רש"י וז"ל (ד"ה משיכלי חיורי) של כלי חרס לבן (ד"ה שחימי) שחורות ואינן מצננות כל כך

כלבנות וכו' עכ"ל, (ויש להעיר שבמילה "שיחומי" נמצא בה אותיות "חום").

גיאוגרפיה

אצל מכת הארבה כתיב שמושה רבינו התפלל עליהם ש"אחריו לא יהיה כן" (שמות י"ד-י"ז) וכתב שם הרמב"ן וז"ל וכתב רבינו חננאל בפירוש התורה שלו מעת עתרת משה רבינו ועד עכשיו, אין ארבה מפסיד בכל מצרים, ואם יפול בארץ ישראל יבוא ויכנס בגבול מצרים אינו אוכל מכל יבול הארץ כלום עד עכשיו, ואומרים כי זה כבר ידוע הוא לכל, בא וראה כי בצפרדע אמר רק ביאור תשארנה, ולפיכך נשאר אלתמצח עד עכשיו, אבל בארבה כתיב לא נשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים, ועל זה נאמר שיחו בכל נפלאותיו, עד כאן לשון הרב, עכ"ל.

אמנם בימינו (מרץ 2013 למספרם) אירע שהארבה בא לא"י ממצרים ולכאורה העובדא מכחשת למה שלפי הר"ח יוצא מהפסוקים. (מהעתונים יוצא שהארבה היה שם יותר משלשה חדשים).

ושאלתי ממי שהוא מומחה בגיאוגרפיה עתיקה האם יתכן שהארבה בא מארץ גושן, וענה שזה יתכן, דהנה מהקרא מוכח שארץ גושן אינה בכלל ארץ מצרים דכתיב (שמות ח-יח) "והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן וגו' ובפסוק כ' כתיב "ויעש ה' כן ויבא ערב כבד ביתה פרעה ובית עבדיו ובכל ארץ מצרים תשחת הארץ מפני הערב" הרי שארץ גושן אינו בכלל "כל ארץ מצרים". ולפי זה אע"פ שבארץ מצרים לא נשאר ארבה אבל בארץ גושן שהיום מובלע כמה שתופסים דהוי ארץ מצרים נשאר וממילא לק"מ, אמנם יש להקשות מבראשית מז-כז דמשמע שארץ גושן נחשבת מארץ מצרים וצ"ע (ועיין בפרקי דר"א פכ"ו שפרעה נתן ארץ גושן לשרה).

אמנם הרב מרדכי קויפמאן נ"י העיר ממקרא מפורש בבראשית (מז-כז) "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד" וכתב שם רש"י וז"ל וישב ישראל בארץ מצרים והיכן בארץ גושן שהיא מארץ מצרים עכ"ל הרי שארץ גושן הוי מארץ מצרים וצ"ע. אם לא שנאמר דע"ז שהקב"ה רצה להראות הפליה מארץ גושן מקום ישראל לארץ מצרים נעשה ע"י מכת ערב הבדל בין ארץ מצרים וארץ גושן ודו"ק.

ועל זה הקשה ר' אריה וויקטאר נ"י ממה שיעקב אבינו צוה שלא

לקוברו במצרים ולפי חד טעם הוי מפני הכינים ולמה יש להקפיד אם יקברו אותו בארץ גושן. אמנם עיין ברמב"ם בפיה"מ לאבות פ"ז מ"ד ובדברי הגר"א (עין מש"כ בזה בשמחת יעב"ץ על המכה "כנים") שהיו כינים בגושן ולא נצטערו ישראל מהם.

אמנם נכדי צבי משה מייזלס נ"י תירץ דאולי בויגש ר"ל שארץ גושן היתה תחת ממשלת מצרים אבל היתה ארץ שתפסה שם לעצמה ודו"ק. ועיין בספרי משאת כפי ח"י עמוד יב' להשלים מה שחסר כאן - עיין בהשמטות).

ובעצם דברי הר"ח נראה להשוות מש"כ בספר ממושה עד משה שתקנת משה רבינו הן משונות משאר תקנות שהרמב"ם השתמש בביטוי "התקנות שבאו אחרי תקנות משה רבינו" והרמב"ן בשרש י"ב העיר שהרי משה תקן שבעת ימי המשתה ושבעת ימי אבלות ולהלכה תופסים דהוי דרבנן. והבאתי הגמרא בשבת ל"א מנהגו של עולם מלך בשר ודם גוזר גזירה ספק מקיימין אותה... ואילו משה רבינו גזר כמה גזירות ותיקן כמה תקנות וקיימות הן לעולם ולעולמי עולמים וכו' הרי דשאני תקנות משה משאר תקנות של החכמים הבאים אחריו (ולק"מ על הרמב"ן דהגמרא ר"ל שאע"פ שבי"ד גדול בחכמה ובמניין יכול לבטל דברי סנהדרין הקודמים זה לא שייך אצל משה רבינו). גם השויתי מה שתקנו עבור פועלים לקצר ברהמ"ז (עיין ברכות טו,א) שצירפו ברכה שניה ושלישית ולא שינו ברכת הזן שתיקנה משה רבינו (ברכות מח,א) הלא דבר הוא. וא"כ תפילתו של משה פעלה על הארבה ש"אחריו לא יהיה כן" כן נל"פ דברי הר"ח. וכן עיין ביומא סט,ב ורבנן... ועקרי תקנתא דתקין משה.

[והנה הארבה של משה שהיה מין אחד יש לצרף עם מש"כ הר"ח ד"ל דהארבה שבא למצרים אינו אותו המין שבא בימי משה - אבל לא משמע כן מהר"ח.]

והנה במקום אחר נ"י לתרץ קושיית האדמו"ר מראדזין הגר"י ליינער זצ"ל שהיאך אכלו המן אחר פטירת משה (עיין קידושין לח,א) הלא כתיב (שמות טז-כ) "ויוותרו אנשים ממנו עד בקר וירם תולעים ויבאש", וגם הלא נצטוו (שם-יט) "איש אל יותר ממנו עד בקר" ואיך עברו על דברי משה. וחידשתי, שהמצוה של "אליו תשמעון" הוי אך ורק בחיי הנביא. ורק תורה - שלפי הרמב"ם נמנו רק התרי"ג מצוות שנוהגות גם

בימות המשיח ושאר דברים שנצטוו כמו מצוות שעה שאינן נוהגות לדורות (ר"ם שרש ג') אינן בכלל והויין רק דברי הנביא (ולימוד התורה שנוגע למצוות אלו ודאי הן בכלל תורה שהיא נצחית). ויש להשוות קושית המנ"ח דנימא דבכל מצוות התורה יתחייב העובר מיתה בידי שמים דכי גרועה נבואת משה רבינו משאר נביאים שהעובר על דברי הנביא חייב מיתה בידי שמים, ולק"מ דמאחר שהציוויים של משה הויין בכלל "תורה" פקע מהם חלות מצוות נביא. ומצות שאר נביאים שנשארו לדורות היינו אך ורק אותן שאמרו עליהן דהלכתא נינהו ואסמכינהו אקרא דבלא"ה הא אמרינן דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן.

גם כתבתי במקום אחר שתורת משה אינה בכלל מה שנבואה לטוב הוי כברית ושבועה וע"כ מתקיימת ומש"ה אע"פ שהובטחו ב"עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קניית" שראויים היו בימי עזרא שיארע להם נסים מ"מ גרם החטא (ברכות ד,א ועיין שם בצל"ח) דאכתי הוה תורה ולא נבואה שהנביא צריכים לבודקו אם הוא נביא אמת משא"כ בתורה ש"עינינו ראו ולא זר אזנינו שמעו ולא אחר" (לשון הר"ם בפ"ח מיסודי התורה). וענין "תורה" הוי בגדר לימוד התורה שהגילויים בתורה [מלבד המצוות שאינן נצחיות] שפיר הוי לעולם ודו"ק.

הרי שישנם חילוקים בין תקנות של משה רבינו ותפילתו שמתקיימות לעולם משא"כ הציוויים שלו שאינם בכלל תורה וכו"ל, וזה פשוט ש"אליו תשמעון" שנאמר בנוגע לציווי הנביא ע"כ אין זה לדורות שדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן וציווי משה רבינו שאינם לדורות הויין בכלל מקרא זה.

והנה נתעוררתי להעיר בנוגע לתפילת משה רבינו שהרמב"ם כשתיארו בעיקר השביעי מי"ג עקרים כתב "לא נשאר שום מסך שלא קרעו" א"כ י"ל שידע עד היכן תגיע תפילתו ומש"ה כשביקש אודות סליחת חטא המרגלים לא ביקש כמו שביקש בחטא העגל (עיין רמב"ן לבמדבר יד-יז) ולא דרש מחילה אלא סליחה והשמיט כמה תוארים כמו נוצר חסד לאלפים ולא הזכיר האבות וכו', מכיון שהכיר מידותיו של הקב"ה שהוא שומע תפילה ידע מקודם שתקובל תפילתו וגם עד היכן תחשב תפילתו להיות מקובלת. ויל"פ בזה הקרא דדברים ג-כו "ויתעבר ה'... ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה". ובאמת נראה שגם תפילה זו השאיר רושם שבאחרית הימים אחר תחיית

המתים יכנס משה רבינו לא"י כדאיתא בנדה ע"ב לכשיבא משה רבינו עמהם.

גיאולוגיה: הים הגדול

בטור (או"ח סימן רכח-א) כתב שעל הים הגדול מברך עושה הים הגדול. ועיין שם במשנה ברורה ס"ק ב' בברכות (נד,א) נחלקו הת"ק ורבי יהודה שלת"ק מברך עושה מעשה בראשית על הימים ולרבי יהודה מברך על הים הגדול ברכה זו של עושה הים הגדול.

ידידי ר' גבריאל איזיסון נ"י אמר שלפי חכמת גיאולוגיה היה הים התיכון עמק גדול בלי מים והאיקיון האטלנטי פרצה בגיברולטר ונתמלא כל הים. (וכן תופסים שהיה בין צפון ודרום אמריקה רצף של יבשה מתחילה פנוי עד שנתמלא (ולפי המסורה שלנו מלבד המכול בימי נח היו עוד בימי אנוש שהציף שליש העולם, ובימי דור הפלגה [אל תקרי ויפץ אלא ויצף - עיין מדרש רבה]) ולפי"ז אי אפשר לברך עושה מעשה בראשית על הים התיכון שזה נעשה אח"כ ומש"ה בא רבי יהודה לחדש ברכה בפני עצמה, ולפי דבריו אין לברך עושה מעשה בראשית על האקיון האטלנטי במקום הרצף של יבשה.

נגטיקה: פגם תורשתי

בשו"ת ציץ אליעזר (חט"ו סימן מ"ד) נו"נ במה שמוצאים שיש חסרון במשפחה מיוחדת באופן שאחוזים נולדים במחלות או חסרונות שונות. ובתחילה מביא הגמרא ביבמות סג,א ובסנהדרין ע"ב שהנושא את בת אחותו עליו הכתוב אומר אז יקרא וה' יענה ורש"י שם ביאר הטעם שמתוך כך נמצא מחבב את אשתו שגעוגעי אדם רבין על אחותו יותר מן אחיו, ור"ת פירש שהיא בת מזלו שרוב בנים דומין לאחי האם.

גם מצינו לרבינו בחיי בפרשת חיי שרה (כד-ג) שכתב שילמד אדם ממה שעשה אברהם אבינו שצוה לקחת אשה ליצחק ממשפחתו וכן מצינו אצל עמרם, עיין שם. ומאידך גיסא הלא אמרו ביבמות (סד,ב) שלא ישא אדם ממשפחת נכפין ומצורעים כשהוחזק; וידוע שהרופאים מיעצים שלא ישא אדם קרובה ממשפחתו ובפרט כשיש מחלה ידועה או חסרון אחר אצל בני משפחתו.

והנני מעתיק לשונו של בעל ציץ אליעזר וז"ל, דהנה מצינו לר"י החסיד ז"ל בצוואתו שהזהיר על הדבר הזה שלא ישא אדם בת אחיו

או בת אחותו, והיינו שראה בחכמתו ובחסידותו שיש סכנה בדבר והתריעו נגדו הבאים אחריו שזה נגד דברים מפורשים בחז"ל שאמרו שאיכא עוד מצוה בנשואין כאלה, וכנז"ל, יעוין במיוחד בשו"ת נודע ביהודה מהדו"ת חאה"ע סי' ע"ט עיי"ש בדבריו החוצבים להבת אש.

וראיתי היום בספר שו"ת אבן הראשה להגאון ר"א קלאצקין ז"ל סי' ל"א שכותב ליישב את דברי ריה"ח ז"ל בדרך נפלאה, וז"ל: ולענ"ד יש מקום ליישב הפליאה העצומה על מה שצוה שלא ישא בת אחיו או בת אחותו היפוך דברי חז"ל בהקדם מה שנתברר בנסיון לגדולי הרופאים כי מרבית הנולדים חרשים אלמים הם כשהאב והאם הם שארי בשר כמו מנשואי בת אחיו ובת אחותו וכדומה. וכל שהאיש והאשה קרובין יותר זל"ז במשפחתם ירבה מספר הנולדים מהם חרשים אלמים וידועים חולי העורון וגירוי העצבים וכדו', וכשאינן ביניהם התיחסות קריבות יולידו חרשים אלמים אך במקרה רחוק מאד, ומשרז"ל שהנשוא בת אחותו עה"כ אומר אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני, היינו לפי שיש ענין מצוה יותר בנשואי בת אחותו כמבואר בפרש"י ושומר מצוה לא ידע דבר רע וכשנשואה לש"ש יענהו ה' ויהי לבו בטוח כי זרעו יהי לברכה, והגם שהוא ענין היזק טבעי לא שכיחא היזקא כולי האי ואין לחוש לזה במקום מצוה וכהבטחת הכתוב אז תקרא וה' יענה וגו', וכאשר ראה החסיד ז"ל כי אין הדור יפה והמון העם מתכווין לשם נוי כו' לא לשם מצוה צוה שלא ישא אדם בת אחותו בגלל הנזק היוצא מזה לתולדותיהם וכו', ודברי הש"ס והשו"ע הוא כשנשואה לשם מצוה ומיושב בזה דברי רבינו ז"ל עכ"ל.

העתקתי לכבו' כמעט כל דברי הספר הזה, כדי שיראה ויוכח שעם ההתגלויות הרפואיות בזה הספרות הרבנית היתה ערה ולא דלגה על בעיה זאת שהעיר כבו' במכתבו, וחתרה אל מקורות ההלכה, וגם ובעיקר בכלל הביאור והפירוש הנפלא של הספר אשר על פיו הוא מיישב וממזג דברי חז"ל ודברי ריה"ח ז"ל אהדדי באופן שדבריו מהוים מעין השלמה לדברי חז"ל, ובאופן שיוצא לנו מזה שגם לפני חז"ל היו גלויים וידועים מהפגמים התורשתיים העלולים לצאת מנשואין כאלה, אבל הביטו גם על הצד השני של המטבע, היינו, על שלימות מסגרת הנשואין היוצא מזה בהיותו מחבב יותר את אשתו (כדברי רש"י) בהיותה בת מזלו (כדברי ר"ת), ועל רביית השלום בעולם עי"כ (כדברי רבינו בחיי), ושקלו את זה לעומת זה ומצאו שיש לתת עדיפות לצד השני, וחזו ברוח

קדשם כשישאו לשם שמים לא יאונה להם כל רע וזרעם יהיה לברכה, עד שהתדרדרו הדורות ובא ריה"ח ז"ל וחזה בחזון רוחו הגדולה שלאור הירידה הרוחנית ההפסד בזה אצל רוב העם מרובה מעל השכר ועמד וצוה על הפרישה, ולא בתורת איסור כי זה נגד הש"ס, וגם היות וסמיא של כל אחד ואחד בידו בזה לכוון לשם מצוה, כי אם בתורת הזהרה ועצה טובה. וכפי שמצינו לו בעצמו בספר חסידים סי' תפח שחילק במפורש בזה בין כשלוקח אותה לשם מצוה שאז זה טוב כמאמרם ז"ל, לבין כשמתכוין להנאתו שאזי זה אינו טוב כדיעו"ש. עכ"ל בתשובת ציץ אליעזר.

ולפי"ז יש לומר שתלוי בפלוגתת אבא שאול וחכמים דלאבא שאול קרוב בעיניו להיות הולד ממזר כשמייבם שלא לשם מצוה, אלא לשם נוי או ממון, ודברי רבינו יהודה החסיד בנויים על מה דקיימא לן כאבא שאול שחוששים שעושה שלא לשם שמים.

וראיתי בהערות הגר"ק לספר אעלה בתמר עמוד סד-סה אודות מי שרצה לישא את בת אחותו ושאל הרבה רבנים והגר"ז בנגיס אמר לו שבגמרא כתוב שזה מצוה אך החזון איש טען שאפילו שבגמרא כתב שזה מצוה אבל רבינו יהודה החסיד ראה ברוח הקודש שהיום זה לא יצליח וכתב הגר"ק שאמר לו החזון איש שלא ראה אף פעם מי שעבר על צוואת רבי יהודה החסיד והצליח.

גנטיקה: תכונת הגנפ

הקללות שרישומן ניכר באחרית הימים

אדם הראשון נתקלל ב"בזעת אפיך תאכל לחם" (בראשית ג-יט); האשה נתקללה ב"הרבה ארבה עצבונך וגו'" (שם-טז); כנען נתקלל ב"ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו" (שם ט-כה).

מקובל בשם הגר"א שהקללה לנחש לא תתבטל לעולם [ואין לומר דהוא משום דכתיב בו "כל ימי חיך" (שם-יד) דגם באדם כתיב כן (שם-יז)] מה שאין כן שאר הקללות. וביאור הענין שהנחש שהוא עמלק יתקיים עד אחרית הימים כשיימחה זכרו וייעשה הכסא שלם והשם שלם משא"כ בשאר הקללות יפרעו נושאי הקללה את החוב וסמוך לאחרית הימים תקל הקללה ודו"ק.

וכן מצינו אצל מין האדם שאע"פ שעדיין עמלים בעסק הפרנסה מ"מ נשתנה הרכה המצב ע"י הטכנולוגיה. ובנוגע לנשים הרי כתב

הרמב"ם בפיה"מ לנדה פ"ה מ"ו וכן כתבו התוס' בכתובות פג, ב ד"ה מיתה שכיחא דהוא משום דרוב פעמים מסתכנות בלידה ובימינו ארך החיים אצל נשים הוא כעשר שנים יותר מבאנשים, וכן אצל בני חם נשתנה המצב בכל העולם שפרקו עול העבדות מעל צוארם.

אמנם חם ששימש בתיבה ולקה בעורו, ולחד מ"ד (סנהדרין ע, א) רבע את נח ובניו בכל הדורות היו מקולקלות בתאות הזימה (עיין פסחים קיג, ב חמשה דברים צוה כנען את בניו... ואהבו את הזימה) וגם במשכב זכר, ובאפריקה נפוצה מאוד המחלה "איידז" בלע"ז שמקושרת עם זימה ודו"ק.

בסוטה (יב, א) מסופר אודות יוכבד שמקיש לידתה להורתה מה הורתה שלא בצער אף לידתה שלא בצער מכאן לנשים צדקניות שלא היו בפיתקה של חוה.

ונל"פ הענין על פי מש"כ הרמב"ן לבראשית ד-כב "ואחות תובל קין נעמה" וז"ל יש אומרים אשתו של נח היתה ולמה היו קורין אותה נעמה שהיו מעשיה נאים ונעימים. נתכוונו לומר שהיה לה שם בדורות ההם כי היתה צדקת והולידה צדיקים, ולכן יזכרנה הכתוב. ואם כן נשאר לקין זכר מעט בעולם. [יש להרגיש שתובל קין שהוא אב לרציחה שיצר כלי זין הוא האח של אשת נח שהצלת הבריאה היתה על ידו [ופסוק זה דומה לקרא ד"אחי רבקה אם יעקב ועשיו" ודו"ק - הערת הכותב]. ואם נאמר שאינה האשה שהוליד נח ממנה שלשת בניו אם כן אין בזה טעם להכירה. ומדרש אחר לרבותינו שהיא האשה היפה היא מאד שממנה טעו בני האלהים, והיא הנרמזת בפסוק ויראו בני האלהים את בנות האדם, כמו שמוזכר בפרקי רבי אליעזר... עכ"ל.

והנה עיין בסנהדרין לח, ב אמרו שתים עשרה שעות הוי היום... שביעית נדווגה לו חוה שמינית עלו למיטה שנים וירדו ארבעה תשיעית נצטוה שלא לאכול מן האילן עשירית סרח וכו' הרי שְקִין והבל נולדו קודם החטא וממילא אין להם שייכות לקללה על האדם והאשה ונעמה יו"ח של קין שהיתה אשתו של נח נשארו הגנטיים הרוחניים של קודם החטא ונשים צדקניות הן אלו שיש להן הגנטיים של נעמה של קודם החטא ששייכים לאתה דרגא של אדם הראשון קודם החטא. ועיין רמב"ן בראשית ט-יח "כי הזרע שכבר נולדו איננו בכללו ודו"ק (עיין מעשה אבות סימן ח"ג "ההתפתחות של האדם [עמוד כ"ח-כ"ט] שכבר נולד איננו בכללו ודו"ק).

[ואין להקשות איך מתה נעמה והלא לא היתה בקללה על אדם שתמות, די"ל שמכיון שניצולה מהמבול בזכותו של נח, והוא מת דין הוא שהיא גם כן תמות כעין סברת הרמב"ן למה הותר לנח לשחוט ולאכול בשר בהמה שבזכותו ניצולו ודו"ק.]

והנה הרמב"ם כתב במורה נבוכים שאע"פ שע"י חטאו של אדם הראשון בא לו הבחנה בין טוב לרע מ"מ ע"י החטא נתרחק מן האמת. ומזה יוצא שמי ששייך לדרגת אדם הראשון קודם החטא אין בו הקללה שבא ע"י החטא. ומובנת הגמרא בסנהדרין צז, א שההוא אתרא דקושטא שמיה לא הווי משני בדבוריהו ולא הווי מיייתי איניש מהתם בלא זמניה עיין שם, שע"י החזקה במידת האמת אין להם שייכות לקללת מיתה שניתנה לאדם מפני חטאו (ולכאורה זה סותר מש"כ אודות נעמה וצ"ע).

ולפי הגמרא שמשוה רבינו נולד מאמו ולא סבלה צער היינו שיש לו ג"כ אחיזה במידת האמת כנ"ל (ומש"ה מת רק ע"י חטא מיוחד וגם לא היתה מיתתו שוה כמיתת בני אדם עיין סוטה יג, ב ודו"ק) ועיין עבודה זרה (ד, ב) תורה דכתיב בה אמת דכתיב אמת קנה... אין הקב"ה עושה לפני משורת הדין, ועיין סנהדרין ו, ב וכן משה היה אומר יקוב הדין את ההר ודו"ק. ומטעם הנ"ל משה שהוא הגואל הראשון שדימו אותו לגואל האחרון (מדרש נשא) הוי מעין אחרית הימים שהלידה תהיה שלא בצער דהוי אחר "ומל ה' א-לדיך את לבבך" עיין שם רמב"ן.

והנה אין להקשות ממה שהבל מת דלק"מ שהוא נהרג. גם מצינו שיו"ח של קין נמנו מבלי להזכיר כמה שנים חיו משא"כ אצל יו"ח של שת, ולפי חז"ל משמע שיו"ח של קין מתו במבול (ומש"ה פירשו נשי למך ממנו, עיין רש"י) והנה יש להקשות שהלא גורשו קין והבל מגן עדן. אמנם י"ל דכיון דבדיני שמים נענשים הבנים על חטא אבותם כשאוחרים מעשה אבותם בידיהם וקין המשיך בחטא במה שהרג להבל.

אמנם יש לדון בזה שידידי ר' אריה וויקטאר נ"י הקשה על המהר"ל בגור אריה (לרש"י בראשית ב-ה) שאסור לעשות טובה למי שאינו מכיר טובה והלא אדם היה כפוי טובה שאמר "האשה אשר נתתי עמדי היא השיאני ואוכל" ותירצתי לו דאדרבה חזינן שכשנבראה האשה הכיר טובה ואמר "עצם מעצמי וגו'" אלא לאחר החטא נעשה כפוי טובה (והיא הנותנת שהרי עצם החטא היה בזה כפיית טובה שהקב"ה שבראו

דגים שבים...

בימים אלו העירו כמה מאנשי מדע שכמה מיני דגים שבים הולכים וחסרים. ויש להעיר על זה מסוגיא דקידושין (יג,א) אמר רב יהודה אמר שמואל כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהן אמר רב אסי אמר רבי יוחנן וקשין לעולם יותר מדור המבול שנאמר אלה וכחש ורצוח וגנוב ונאוף פרצו ודמים בדמים נגעו וכו' מולדין בנין מנשי חבריהון חובין על חובין מוסיפין וכתוב על כן תאכל הארץ ואומלל כל יושב בה בחית השדה ובעוף השמים וגם דגי הים יאספו וגו' ואילו בדור המבול לא נגזרה גזירה על דגים שבים שנאמר מכל אשר בחרבה מתו ולא דגים שבים ואילו הכא אפילו דגים שבים ע"כ. ועיין N.Y. TIMES BREACH OF FAITH BY THEODORE H., SEPT 14, '99 PAGE F1 WHITE PAGE 237 שנעלמו דגים ועי"ז נעשה מהפכה בכלכלה בכל העולם.

וכנראה שהכל מטעם הנ"ל שכל תלמיד עם מבין יודע עד כמה נתקלקל העולם בזנות בפרהסיא ולרבות משכב זכר עד שבכמה מקומות כותבים כתובה לזכרים (ובמדרש אמרו שזה גורם למבול שמשחית).

וכנראה שלאחר המבול שהותר בשר לאדם, וביאר הרמב"ן, שהכל נצלו בזכות האדם. וי"ל שמה שמגיע למעלה מדרגת האדם אינו משועבד לו וכיון שהדגים הם למעלה מן האדם שהם נקיים מחטאו של זנות אינם משועבדים לו כשהוא נכשל במה שהם נקיים.

ועיין בירחון "נוא רעפובליק" (NEW REPUBLIC) מאי 10,13 שמפורט שם תשע מצבים של סכנת אבדון של כל העולם כולו המעורר להמדרש שהקב"ה הזהיר לאדם שלא יקלקל העולם (ועיין ברמב"ם פ"ג מהלכות תשובה וישעיה ו-י"ד) וכנראה שדברים אלו ח"ו מתקיימים.

והנני מעתיק כמה דברים שהארכתי בזה בספרי מעשה אבות סימן לבנים ח"ג [עמוד ל"ב והלאה] עיין בקידושין יג,א הנ"ל, ועיין ריטב"א ומהרש"א שהקשו דהא בדור המבול נכשלו גם כן בעריות ותירץ הריטב"א דכיון דחטאו בדור המבול ונענשו וחזרו שוב בחטאתם (ומש"ה מתרגם רב יוסף חובין על חובין מוסיפים - עין יעקב שם) ראוי להחמיר יותר בעונשם. ובמהרש"א תירץ דבבני נח ליכא פסול ממזרות משא"כ בישראל.

וצוה לו והוא אינו שומע לו אין לך כפיית טובה גדולה מזו [עיין ב"מ קג,א שואל אדם בטובו לעולם ותוס' שם ד"ה שואל ודו"ק].) ונמצא שהחטא כבר פעלה מידה זו של כפיית טובה באדם אבל כל זמן שלא היה כפוי טובה ודאי שיכולים לעשות לו טובה ואין הקב"ה משתמש בידיעה שלו לתאר האדם ככפוי טובה במה שיודע שיעשה כן. דוגמא למש"כ "באשר הוא שם" אצל ישמעאל ומש"ה מה שקין יהרג להבל בעתיד אינו חשוב כאוחז במעשה אביו.

אמנם נראה שיש כאן מהלך אחר. מצינו שאחר חטאו של אדם הראשון כתיב (בראשית ג-כ) "ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי" ופסוק זה בא בגמר הפרשה שמתארת חטאו של אדה"ר ועד אותו הזמן שקראה "חוה" היתה מכונה "אשה" בקרא. ונראה שיש כאן עמקות, דעד חטאו של אדה"ר היתה מטרתה להיות אשה לאיש כמו שקרא אותה אדם (שם ב-כג) "ויאמר האדם זאת הפעם וגו' לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת" ומה שהולידה בנים היה לשמחת המשפחה כדאיתא ברמב"ם במו"נ מכיון שהאדם היה חי לעולם והיה פועל התיקון לעולם שנוצר למטרה זו. אמנם לאחר החטא שגרם מיתתה לעולם שמחוסר תיקון ועכשיו יש צורך להוליד מין האדם להמשיך חיות המין עד שיפעל תיקון העולם, נמצא שכח הולדה של האשה יש לו מטרה להמשיך המין ועכשיו נתהפכה מטרתה מלהיות אשה לאישה להיות בעיקר אם כל חי להמשיך המין והענין הראשון נתהפך לטפל למטרה השנייה.

ונראה דמש"ה שאני לגמרי יו"ח של קין מיו"ח של שת שקין ויו"ח היתה המטרה של לידתם לשמח הוריהם ומש"ה כשנגזרה מיתה על אדם והאשה הם טפלים להם וממילא גם עליהם נגזרה הגזירה מטעם שהם טפלים להוריהם משא"כ שת שמטרת לידתו ויו"ח היא קיום המין שהרי אדם ימות, אז גזירת מיתה שייכת עליהם לא מטעם טפילות אלא מטעם שהם יו"ח של אדם וחוה (אם כל חי) שנגזרה עליהם מיתה ולא יפה כוחם מכח האב והאם שבאים מהגנטיים של נעמה שיהיו אלו שלא ימותו שהרי היו אלו שלא טעמו טעם מיתה (עיין מעשה אבות סימן לבנים ח"א במאמר "ארבעה שלא מתו" [עמוד פ"ה-פ"ו]). וממילא פשוט שגזירת יציאה מגן עדן על האדם חלה גם על קין ומשפחתו מכיון שכל עיקר הטעם שנוול היתה למטרה שתהיה משפחה לאדם ובניו כאלו נגררים אחריו ופשוט.